

УДК 330.1:342.5
DOI: 10.60022/3(6)-10S

Кришталь Галина Олександрівна

доктор економічних наук, професор
завідувач кафедри фінансів, банківської та страхової справи
ПрАТ «ВНЗ Міжрегіональна Академія управління персоналом», Україна

Kryshtal Halyna

Doctor of Economics Sciences, Professor
Head of the Department of Finance, Banking and Insurance
PJSC "Higher education institution "Interregional Academy of Personnel Management", Ukraine
ORCID: 0000-0003-3420-6253

ВИЯВЛЕННЯ ФІКТИВНИХ КОМПАНІЙ СУБ'ЄКТАМИ ПЕРВИННОГО ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ

Анотація. Досліджено національні критерії ризику, які можуть свідчити про встановлення ділових відносин з фіктивною компанією, та кращі міжнародні практики виявлення юридичних осіб з ознаками фіктивної діяльності. Здійснено розширений аналіз географічного критерію ризику, враховуючи вимоги українських та європейських регуляторних актів стосовно використання звітними установами в сфері фінансового моніторингу ознак, заснованих на місцезнаходженні та реєстрації клієнтів, бенефіціарних власників та контрагентів. Виявлено відмінності в підходах України та Європейського Союзу до використання реєстраційних критеріїв ризику співпраці з компаніями-оболонками. Наголошено на важливості створення суб'єктами первинного фінансового моніторингу власних інструментів виявлення фіктивних компаній, використовуючи внутрішні джерела інформації про фактичні транзакції клієнта та дані, отримані від спеціалізованих компаній-агрегаторів.

Ключові слова: фіктивні компанії, фінансовий моніторинг, ризик-орієнтований підхід, суб'єкт первинного фінансового моніторингу, інструменти виявлення компанії-оболонки.

DETECTION OF FICTITIOUS COMPANIES BY PRIMARY FINANCIAL MONITORING ENTITIES

Abstract. National risk criteria that may indicate the establishment of business relationships with a shell company have been examined, along with international best practices for identifying legal entities with signs of fictitious activity. An extended analysis of the geographic risk criterion was conducted, taking into account the requirements of Ukrainian and European regulatory acts regarding the use of risk indicators by reporting entities in the field of financial monitoring based on the location and registration of clients, beneficial owners, and counterparties. Discrepancies were identified between the approaches of Ukraine and the European Union regarding the use of registration risk criteria for cooperation with shell companies. In particular, EU reporting entities are required to evaluate not only the client's country of registration but also the links between the legal entity, its clients, or owners and high-risk jurisdictions or offshore states. Furthermore, international recommendations emphasize the importance of assessing official and unofficial nominee shareholders and directors of the client, analyzing its credit transactions, and the potential involvement of the company in trade-based money laundering schemes. The characteristics of companies that conduct economic activity but are utilized in money laundering schemes have been categorized. The features of 'shelf companies,' which may be used for money laundering after their sale to criminal elements, were analyzed. The study emphasizes the importance of reporting entities creating their own tools for detecting fictitious companies by utilizing internal sources of information on actual client transactions and data obtained from specialized data aggregators. Internal tools for identifying shell companies should be aimed at detecting anomalous activity of legal entities through the analysis of cash flows, the presence of assets and personnel, the detail of supporting documentation, the profitability of operations, and the presence of a 'digital footprint.' External tools should focus on analyzing information from public state registries and combining the obtained data with information about other legal entities and their controllers.

Keywords: *fictitious companies, financial monitoring, risk-based approach, primary financial monitoring entity, shell company detection tools.*

Постановка проблеми. Одним з визначальних елементів фінансового моніторингу є здійснення заходів належної перевірки клієнта, метою яких є отримання звітною установою інформації про діяльність осіб та компаній, яким така установа надає послуги. В процесі здійснення належної перевірки суб'єкт первинного фінансового моніторингу повинен переконатися, що його продукти та послуги не використовуються фіктивними компаніями, створеними для відмивання нелегальних коштів або фінансування тероризму. Для виконання такої перевірки фінансові компанії та інші установи у сфері фінансового моніторингу зобов'язані використовувати індикатори, які містяться в рекомендаціях міжнародних організацій та національних регуляторних органів, порівнюючи діяльність клієнтів з прикладами підозрілої фінансової активності. Глобалізація ринку капіталу, товарів та послуг сприяє широкому розповсюдженню операцій фіктивних компаній в нелегальних цілях. Оскільки заходи протидії відмиванню коштів та фінансуванню тероризму акцентовані на превентивні дії, головним інструментом боротьби є виявлення підозрілих клієнтів та недопущення проведення ними фінансових операцій з активами. Розвиток нелегальних схем з використанням фіктивних компаній зобов'язує суб'єктів первинного фінансового моніторингу здійснювати постійний аналіз кращих міжнародних практик щодо ідентифікації фіктивних компаній та оновлювати перелік відповідних індикаторів підозрілості. Дане завдання вимагає від українських звітних установ залучення суттєвих ресурсів, оскільки рекомендації національних регуляторів не містять повний перелік ознак фіктивних суб'єктів господарювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам боротьби з фіктивними компаніями присвячені праці багатьох науковців. Головний напрям досліджень стосувався ефективності виявлення фіктивних юридичних осіб в межах національних юрисдикцій та заходів з покращення локальних систем фінансового моніторингу. Зокрема, в роботі G. Stack [1] здійснено аналіз впливу, який здійснюють міжнародні фіктивні компанії на кореспондентський банкінг латвійського типу. A. Pellegrini [2] дослідив динаміку активів, що використовувалися для податкових злочинів, на прикладі італійських фіктивних компаній. У праці N. Akhtar та A. Khan [3] було розглянуто національні закони та нормативні акти Пакистану, а також інші існуючі дані, що стосувалися ролі фіктивних компаній у схемах відмивання коштів. Інший напрям наукових досліджень був зосереджений на виявленні фіктивних компаній в певних сферах діяльності. D. Luna [4] було запропоновано застосування методів аналізу аномалій для ідентифікації банківських рахунків, що належать фіктивним компаніям. Дослідження торговельних операцій вільних портів та ризик їх використання в цілях відмивання грошей та ухилення від сплати податків було здійснено P. Gilmour [5]. У статті M. Segovia-Vargas [6] було запропоновано виявляти транзакції фіктивних компаній, використовуючи динамічні соціальні мережі. Таким чином, застосування актуальних критеріїв ризиків фіктивних компаній українськими звітними установами у сфері фінансового моніторингу є недостатньо дослідженими.

Метою статті є дослідження актуальних критеріїв ризиків фіктивних компаній, які можуть бути застосовані українськими суб'єктами первинного фінансового моніторингу.

Виклад основного матеріалу. Національний банк України виокремлює декілька видів критеріїв ризиків, які можуть свідчити про обслуговування банківською установою клієнта-оболонки. В першу чергу, такі критерії стосуються репутації клієнта та його кінцевих бенефіціарних власників [7]. Зокрема, ризиком вважається оперативне управління компанією її власниками, наявність у власності бенефіціарів інших компаній, необізнаність кінцевих бенефіціарних власників у ключових питаннях щодо господарської діяльності юридичної особи. Наявність кримінальних проваджень стосовно керівників, представників або власників істотної участі компанії також належить до ризикових факторів. Специфічними репутаційними критеріями є ситуації, в яких власник компанії не здатен реалізувати своє право на стратегічне управління юридичною особою. Обмеження прав власника можуть міститися в статуті компанії або бути реалізованими через вчинення правочинів третьою особою за довіреністю.

Інший вид критеріїв ризиків стосується реєстрації клієнта та пов'язаних з ним осіб. Місцезнаходження за адресою масової реєстрації компаній, реєстрація клієнта, власника істотної участі або кінцевих бенефіціарів в офшорній зоні, місцезнаходження в юрисдикції, яка передбачає механізм номінальної власності, є типовими ознаками фіктивної діяльності. Враховуючи військову агресію Російської Федерації, українським фінансовим регулятором до реєстраційних критеріїв ризиків було додано факт реєстрації компанії на непідконтрольній державі Україна території. Ознаки шахрайства, пов'язані з реєстрацією юридичної особи, включають місцезнаходження компанії за вигаданою адресою та наявною в звітній установі інформацією про реєстрацію юридичної особи без відома її контролера або власника істотної участі.

Операційні ознаки фіктивної діяльності в класифікації Національного банку України формують окремий вид критеріїв ризиків. Дані щодо аналізу клієнта на наявність операційних критеріїв ризиків суб'єкт первинного фінансового моніторингу отримує від клієнта, з публічних джерел інформації та шляхом налаштування алгоритмів у власній системі автоматизації. Відсутність подання компанією звітності до державних органів, невідповідність кількості персоналу та власних активів задекларованій діяльності та обсягам діяльності, наявність значних оборотів по банківських рахунках при мінімальних залишках грошових коштів на рахунках, переважне використання нетоварних форм розрахунків, від'ємне значення операційних грошових потоків протягом декількох останніх років вказують на ризик фіктивного підприємництва.

До останнього виду критеріїв ризиків фіктивної компанії національний фінансовий регулятор відносить ознаки, пов'язані з репутацією юридичної особи або її кінцевих бенефіціарних власників. До даних критеріїв належить негативна інформація з публічних джерел про наявність можливого зв'язку з терористичною або незаконною діяльністю, факти замороження чи арешту коштів, пов'язані з кримінальними провадженнями в сфері протидії відмиванню коштів або фінансуванню тероризму, неодноразове інформування підрозділу фінансової розвідки про підозрілу діяльність клієнта.

Незважаючи на суттєвий перелік ознак компаній-оболонки, який міститься в регуляторних актах Національного банку України, даний список не враховує багатьох критеріїв, вказаних в сучасних міжнародних типологічних дослідженнях. Зокрема, Група Егмонт, крім ознак юридичних осіб-оболонки (shell companies), виокремлює наявність полічних компаній (shelf companies) та компаній-ширм (front companies) [8]. Відповідно до класифікації Групи Егмонт, компанією-оболонкою є зареєстрована компанія, що не має незалежної операційної діяльності, значних активів, постійної господарської діяльності або штату працівників. Натомість, до компаній-ширм належать повноцінно функціонуючі юридичні особи з ознаками легітимного бізнесу, які використовуються для приховування незаконної фінансової діяльності. Специфічним різновидом фіктивної компанії є полічна компанія – юридична особа з повноцінною реєстрацією, переліком акціонерів та керівників, однак з відсутньою господарською діяльністю.

Типовою ознакою компанії-оболонки, згідно з міжнародними типологічними дослідженнями, є наявність офіційних номінальних акціонерів або директорів. При цьому особа номінанта, який призначає таких осіб, не розкривається при реєстрації юридичної особи. Відносини між номіналами та фактичним власником компанії можуть регулюватися цивільно-правовим договором або трастовою угодою. Офіційними номінальними особами можуть бути посередники, які здійснюють реєстрацію юридичної особи в інтересах фактичного кінцевого бенефіціарного власника [9, с. 21]. До заходів, які суб'єкти первинного фінансового моніторингу можуть застосовувати для виявлення номінальних акціонерів та керівників, належать: перевірка професійної компетентності директорів; порівняння місця проживання директорів з місцезнаходженням компанії; використання однакових корпоративних скриньок директорами різних компаній; аналіз права підпису документів та керування активами юридичної особи; аналітика графів для пошуку «вузлових» осіб в різних компаніях; перевірка джерел статків номінальних власників.

Компанія-оболонка може належати неофіційним акціонерам або директорам. Така ознака характеризується відсутністю офіційних угод між номіналами та фактичними власниками, а їх зв'язок, зазвичай, має особистий характер. Неофіційними номіналами можуть бути члени подружжя, діти, родичі, ділові партнери фактичного власника компанії. Іншою групою осіб, які можуть використовуватися в якості неофіційних номінальних власників або керівників, є сторонні для кінцевих власників особи, яких переконували або примушували до створення юридичної особи від імені третіх осіб. Заходи виявлення компаній-оболонки з неофіційними номіналами є ідентичними до заходів, які застосовуються звітними установами до компаній з офіційними номінальними власниками та менеджментом. Окрім них, суб'єкти первинного фінансового моніторингу можуть застосовувати OSINT-інструменти для визначення фактичного способу життя номінальних власників та аналіз IP-адрес та фізичних пристроїв, з яких відбувається вхід керівника компанії в систему «клієнт-банк».

Непрозорість або нелогічність структури власності юридичної особи є одним з найбільш очевидних ознак компанії-оболонки. Індикаторами ризику є створення численних рівнів володіння в різних юрисдикціях, наявність в структурі власності компаній з офшорних країн, використання трастових конструкцій, спрямоване на розрив прямого зв'язку з фактичним бенефіціарним власником та активом, циклічне володіння [9, с. 15]. До інструментів виявлення критеріїв ризиків, заснованих на аналізі структури власності, належать: побудова повної графічної схеми володіння від клієнта до кожного акціонера-фізичної особи; отримання від клієнта письмового обґрунтування необхідності використання складної структури власності; перевірка на «розрив» ланцюжка володіння у вигляді дискреційного трасту або компанії з юрисдикції високого ризику; аналіз капіталізації компаній на всіх

рівнях володіння.

Іншим індикатором компанії-оболонки є відсутність здійснення реальної економічної діяльності, який корелюється з операційними ознаками фіктивної діяльності компанії, створеними Національним банком України. Крім відсутності активів та неподання фінансової звітності, Федеральна рада з питань експертизи фінансових установ США (Federal Financial Institutions Examination Council – FFIEC) встановила наступні ознаки відсутності господарської діяльності: нетипові для сектору економіки, в якому оперує компанія, перекази коштів; отримання великих обсягів коштів від іноземних контрагентів без пояснення причин; участь в трасі платежу посередників без очевидної причини їх використання; не відповідність фактичних транзакцій заявленій меті діяльності компанії [10]. Заходами виявлення вищевказаних ознак, які можуть використовувати звітні установи у сфері фінансового моніторингу, є: аналіз кількості персоналу юридичної особи; перевірка сплати податків або внесків на соціальне страхування; перевірка наявності витрат на оренду офісу в обсягах, співставних з задекларованим розміром компанії; перевірка наявності дозволів та ліцензій, які необхідні для здійснення діяльності компанії в певній галузі економіки; виїзд спеціаліста на місце здійснення діяльності компанією для факту засвідчення реального здійснення економічної діяльності.

Різновидом операційних індикаторів компанії-оболонки є фіктивна кредитна діяльність, яка використовується злочинними елементами на етапі нашарування коштів. Компанії відправляють або отримують кошти, отримані нелегальним шляхом, в якості кредитів. Відповідно, звітним установам доцільно використовувати наступний аналіз власних клієнтів для виключення ризику проведення транзакцій з фіктивними кредитними коштами: наявність кредитів, забезпечених активами третіх сторін, не пов'язаних із позичальником; перевірка на наявність припущень клієнта про можливий дефолт за кредитом, забезпеченим готівкою або ліквідними активами; перевірка видачі компанією кредитів третій стороні без розумного пояснення; перевірка на відсутність в компанії роботи з повернення проблемних кредитів.

Географічним критерієм ризику є місцезнаходження компанії за адресою «масової реєстрації» або за адресою компанії-посередника, головним видом діяльності якої є реєстрація юридичних осіб. Відповідно до статті 18а Директиви Європейського Союзу 2015/849, звітні установи країн-членів ЄС зобов'язані застосовувати посилені заходи належної перевірки при встановленні та підтриманні ділових відносин з фізичними або юридичними особами, які мають зв'язок із країнами з високим рівнем ризику [11]. Стаття 9 Директиви 2015/849 надає Європейській Комісії повноваження щодо встановлення переліку країн з високим ризиком. Головним документом, за допомогою якого Європейська Комісія реалізує повноваження щодо ведення переліку країн високого ризику, є Делеговані регламенти (Delegated Regulation (EU) 2016/1675) та їх оновлення [12]. Рекомендації Європейського органу нагляду (European Banking Authority – EBA) наголошують, що при визначенні ризику, пов'язаного з країнами та географічними регіонами, звітним установам слід враховувати ризики, які стосуються: юрисдикцій, в яких клієнт мешкає, а також у яких проживає бенефіціарний власник; юрисдикцій, які є основними місцями ведення господарської діяльності клієнта та бенефіціарного власника; юрисдикцій, з якими клієнт та бенефіціарний власник мають відповідні особисті чи ділові зв'язки, або фінансові чи юридичні інтереси [9, с. 18]. До заходів виявлення компаній-оболонки з ознаками географічних критеріїв ризиків належать: застосування OSINT-інструментів для виявлення співпадіння з адресами «масової реєстрації» або адресами компаній, що надають послуги з реєстрації юридичних осіб; врахування деталізації адреси клієнта; перевірка використання компанією загального номера телефону бізнес-центру або послуги «дистанційного секретаря»; перевірка можливості зв'язку з клієнтом по номеру телефону компанії, який вказаний в реєстраційних даних; аналіз IP-адрес, які використовуються для доступу до онлайн-банкінгу.

Для перевірки географічних ризиків контрагентів, які співпрацюють з клієнтом, суб'єкти первинного фінансового моніторингу можуть використовувати послуги компаній-агрегаторів корпоративних реєстрів, які аналізують кількість компаній за адресою контрагента та порівнюють отриману інформацію про контрагента з даними інших компаній, які зареєстровані за ідентичною адресою. Співпадіння керівників, кінцевих бенефіціарних власників, схожість дати реєстрації компанії або осіб, що були причетні до її реєстрації, вказує на ризик співпраці клієнта з контрагентами, які є компаніями-оболонками. Крім того, для аналізу контрагента, до якого не можна здійснити заходи належної перевірки, може використовуватись геопросторова розвідка. Якщо в реєстраційних документах контрагента головним видом діяльності вказано виробництво, а системи геолокації ідентифікують адресу, як торговельний центр або житловий будинок, це є індикатором наявності ризикової ознаки.

Окрема група ознак географічного ризику пов'язана зі встановлення кореспондентських банківських відносин. Підвищеним фактором ризику для європейських банків є знаходження кореспондента в юрисдикції з вищим ризиком відмивання коштів або фінансування тероризму. Крім

переліку країн високого ризику, сформованим Європейською Комісією, до таких юрисдикцій належать: країни зі значним рівнем корупції або інших предикатних злочинів, пов'язаних із відмиванням грошей; країни, в яких відсутні належні можливості правової або судової систем для ефективного переслідування за предикатні злочини; юрисдикції зі значним рівнем фінансування тероризму або терористичної діяльності, або держави, в яких відсутній ефективний нагляд у сфері фінансового моніторингу. Крім перевірки юрисдикції, в якій оперує банк-кореспондент, банківська установа має також здійснити перевірку місцезнаходження клієнтів кореспондентського банку та країну реєстрації материнської компанії банку-кореспондента [9, с. 50]. Серед інструментів, які дозволяють банківській установі виконувати вимогу регуляторних органів щодо перевірки кореспондентів на наявність банків-оболонки, можна виокремити наступні: перевірка ліцензії від банківського регулятора; перевірка наявності керівництва, офісів, персоналу банку для підтвердження реального управління банком в країні реєстрації; аналіз структури власності банку до рівня кінцевих бенефіціарів; аналіз ефективної національної системи фінансового моніторингу в юрисдикції банку; перевірка відсутності фактів обслуговування банком інших банків-оболонки; аналіз клієнтської бази банку та його бенефіціарних власників на пов'язаність з секторами економіки, які є більш вразливими до відмивання коштів.

Окрім юрисдикцій з неналежною системою фінансового моніторингу, індикатором фіктивної діяльності є реєстрація компанії в офшорній зоні. Як правило, держави мають власні затверджені переліки юрисдикцій, які офіційно визнаються офшорами. Зокрема, звітні установи в Україні мають керуватися переліком, який міститься в Розпорядженні Кабінету Міністрів України № 143-р «Про віднесення держав до переліку офшорних зон» [13]. Суб'єкти первинного фінансового моніторингу США зобов'язані керуватися переліками «High-Risk Jurisdictions subject to a Call for Action» та «Jurisdictions under Increased Monitoring», які регулярно оновлюються Мережею боротьби з фінансовими злочинами (Financial Crimes Enforcement Network – FinCEN), що виконує функцію підрозділу фінансової розвідки США [14]. Звітні установи можуть використовувати наступний перелік заходів, пов'язаних з реєстрацією клієнта в офшорній юрисдикції: перевірка на наявність у компанії транзакцій з коштами, які були згенеровані у країні з високим рівнем ризику або офшорній зоні; надіслані з країни з високим рівнем ризику або переказані в країну з високим рівнем ризику або з офшорної зони; перевірка наявності реєстрації компанії в країні з високим рівнем ризику або в офшорній зоні; перевірка на наявність тісних особистих або професійних зв'язків клієнта або його кінцевого бенефіціарного власника з країною, яка знаходиться в переліку офшорів.

Глобальний характер світової торгівлі створює передумови для використання фіктивних компаній в схемах відмивання коштів, заснованих на торгівлі. З метою успішного проходження заходів належної перевірки, злочинці можуть використовувати компанії-оболонки, які здійснюють фактичну господарську діяльність. Відповідно, такі юридичні особи володітимуть певними активами, матимуть фактичну адресу та персонал. Однак аналіз діяльності компаній-ширм здатен виявити логічні невідповідності. Головною ознакою фіктивності компанії, яка здійснює торгові операції, є наявність аномалій в господарських операціях, які не характерні для ринку товарів та послуг, задекларованих нею при здійсненні транзакцій [10]. Для виявлення маніпуляцій з вартістю або характеристиками товару, суб'єкт первинного фінансового моніторингу повинен володіти інформацією про головні показники ринку, на якому здійснює свою діяльність підозріла юридична особа. Оскільки в транзитні потоки нелегальних коштів, як правило, задіяно декілька фіктивних фірм, критичним є встановлення можливої пов'язаності компаній в ланцюжку постачання через спільних кінцевих бенефіціарних власників. Інструментами виявлення фактів відмивання коштів за допомогою торгівлі є: аналіз на відповідність кількості персоналу компанії та витрат на закупівлю сировини, комплектуючих, оплату електроенергії заявленому обсягу операцій; аналіз маржинальності бізнесу в порівнянні з прямими конкурентами; аналіз на регулярне використання компанією однакових контрагентів; перевірка на транзакції з непрофільними активами; бенчмаркінг нормального відсотку готівкових розрахунків в бізнес-секторі компанії; розрахунок відхилення транзакцій від закону Бенфорда; аналіз співвідношення кількості відгуків клієнтів та активності в соцмережах із заявленим обсягом виручки; перевірка наявності нормальних для бізнес-сектору маркетингових витрат; перевірка на очевидне викривлення кількості або типу товарів, що імпортуються чи експортуються.

Компанії-оболонки, які створюються для продажу, можуть використовуватися в цілях відмивання коштів, оскільки, потенційно, також здатні нівелювати певні індикатори ризику звітних установ. Наявність державної реєстрації, банківських рахунків, менеджменту та подання звітності покликані створити враження реально діючої компанії. Однак, аналіз динаміки продажу пакетів акцій; перевірка фактів зміни керівництва компанії після продажу часток акцій новому акціонеру; різкий ріст доходів після продажу компанії; співпраця з новими контрагентами в закордонних юрисдикціях; кардинальна зміна видів економічної діяльності дозволяють звітним установам у сфері фінансового моніторингу

ідентифікувати даний тип фіктивних юридичних осіб.

Висновки. Виявлення компаній-оболонок вимагає від суб'єктів первинного фінансового моніторингу перевірки на співпадіння багатьох індикаторів підозрілості. Окрема ознака фіктивної діяльності не може бути використана для формування загального висновку про виявлення юридичної особи, яка здійснює відмивання коштів. Однак, застосування комплексного аналізу даних дозволяє звітним установам встановлювати адекватний ризик-профіль клієнтів та здійснювати заходи належної перевірки, співставні з рівнем ризику.

Національним банком України були нормативно встановлені репутаційні, реєстраційні та операційні критерії ризику, які можуть свідчити про обслуговування звітною установою в сфері фінансового моніторингу клієнтів, які є компаніями-оболонками. Кращі світові практики значно розширюють перелік ознак фіктивних компаній, акцентуючи увагу на аналізі офіційних та неофіційних номінальних акціонерів та директорів, використанні фактично діючих компаній в цілях відмивання коштів, транзакціях з фіктивними кредитними коштами. Відповідно до вимог Європейського Союзу, звітні установи у сфері фінансового моніторингу зобов'язані використовувати розширений перелік географічних критеріїв ризиків компаній-оболонок, оскільки аналіз повинен здійснюватися не лише щодо місця реєстрації клієнтів та банків-кореспондентів, а й стосовно їх кінцевих бенефіціарних власників та контрагентів, які мають пов'язаність з країнами високого ризику або офшорними зонами.

Для виявлення фіктивних компаній суб'єкти первинного фінансового моніторингу можуть використовувати широкий арсенал інструментів, які базуються як на внутрішніх даних звітної установи, так і на публічних даних, згенерованих спеціалізованими компаніями-агрегаторами. Внутрішні інструменти ідентифікації компаній-оболонки спрямовані на виявлення аномалій в діяльності юридичних осіб шляхом аналізу грошових потоків, наявності активів та персоналу, деталізації супровідної документації, прибутковості операцій, наявності «цифрового сліду». Зовнішні інструменти акцентують увагу на аналізі інформації з публічних державних реєстрів та поєднанні отриманих даних з інформацією про інших юридичних осіб та їх контролерів.

Література

1. Stack G. Shell companies, Latvian-type correspondent banking, money laundering and illicit financial flows from Russia and the former Soviet Union. *Journal of Money Laundering Control*. 2015. № 4. С. 496–512. DOI: <https://doi.org/10.1108/JMLC-06-2014-0020> (дата звернення: 12.04.2026).
2. Pellegrini A. A research on the Italian fiscal shell companies turnover. *Journal of Money Laundering Control*. 2024. № 6. С. 1092–1103. DOI: <https://doi.org/10.1108/JMLC-03-2024-0055> (дата звернення: 12.04.2026).
3. Akhtar N., Khan A. Role of shell companies in money laundering schemes: Identifying and mitigating legal and technical challenges for banks in Pakistan. *Islamabad Law Review*. 2023. № 7(1). С. 1-30. URL: <http://irigs.iiu.edu.pk:64447/ojs/index.php/ilr/article/view/3896> (дата звернення: 12.04.2026).
4. Luna D. K. Finding shell company accounts using anomaly detection. *CoDS-COMAD '18: The ACM India Joint International Conference on Data Science & Management of Data*. 2018. DOI: <https://doi.org/10.1145/3152494.3152519> (дата звернення: 12.04.2026).
5. Gilmour P. M. Freeports: Innovative trading hubs or centres for money laundering and tax evasion? *Journal of Money Laundering Control*. 2022. № 1. С. 63–71. DOI: <https://doi.org/10.1108/JMLC-01-2021-0002> (дата звернення: 12.04.2026).
6. Segovia-Vargas M. J. Detection of shell companies in financial institutions using dynamic social network. *Expert Systems with Applications*. 2022. № 207. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.eswa.2022.117981> (дата звернення: 12.04.2026).
7. Положення про здійснення банками фінансового моніторингу, затверджене постановою Правління Національного банку України від 19 травня 2020 року № 65. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0065500-20#Text> (дата звернення: 12.04.2026).
8. Annual Report 2023-2024. Egmont Group. URL: https://egmontgroup.org/wp-content/uploads/2025/09/Egmont_Group_Annual_Report_2023-2024.pdf (дата звернення: 12.04.2026).
9. EBA/GL/2021/02. European Banking Authority. URL: https://www.eba.europa.eu/sites/default/files/document_library/Publications/Guidelines/2023/EBA-GL-2023-03/1061654/Guidelines%20ML%20TF%20Risk%20Factors_consolidated.pdf.pdf (дата звернення: 12.04.2026).
10. BSA/AML Examination Manual. Federal Financial Institutions Examination Council. URL: <https://bsaaml.ffiec.gov/manual> (дата звернення: 12.04.2026).
11. Directive (EU) 2015/849 of the European Parliament and of the Council. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32015L0849> (дата звернення: 12.04.2026).
12. Commission Delegated Regulation (EU) 2016/1675. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/>

EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R1675 (дата звернення: 12.04.2026).

13. Розпорядження Кабінету Міністрів України №143-р від 23 лютого 2011 року. Офіційний сайт ВРУ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/143-2011-%D1%80#Text> (дата звернення: 12.04.2026).

14. Immediate Release. The Financial Crimes Enforcement Network (FinCEN). URL: <https://www.fincen.gov/news/news-releases/financial-action-task-force-identifies-jurisdictions-anti-money-laundering-5> (дата звернення: 12.04.2026).

References

1. Stack G. (2015) Shell companies, Latvian-type correspondent banking, money laundering and illicit financial flows from Russia and the former Soviet Union. *Journal of Money Laundering Control*, vol. 4, pp. 496–512. DOI: <https://doi.org/10.1108/JMLC-06-2014-0020> (accessed April 12, 2026).

2. Pellegrini A. (2024) A research on the Italian fiscal shell companies turnover. *Journal of Money Laundering Control*, vol. 6, pp. 1092–1103. DOI: <https://doi.org/10.1108/JMLC-03-2024-0055> (accessed April 12, 2026).

3. Akhtar N., Khan A. (2023) Role of shell companies in money laundering schemes: Identifying and mitigating legal and technical challenges for banks in Pakistan. *Islamabad Law Review*, vol. 7(1), pp. 1-30. Available at: <http://irigs.iiu.edu.pk:64447/ojs/index.php/ilr/article/view/3896> (accessed April 12, 2026).

4. Luna D. K. (2018) Finding shell company accounts using anomaly detection. *CoDS-COMAD '18: The ACM India Joint International Conference on Data Science & Management of Data*. DOI: <https://doi.org/10.1145/3152494.3152519> (accessed April 12, 2026).

5. Gilmour P. M. (2022) Freeports: Innovative trading hubs or centres for money laundering and tax evasion? *Journal of Money Laundering Control*, vol. 1, pp. 63–71. DOI: <https://doi.org/10.1108/JMLC-01-2021-0002> (accessed April 12, 2026).

6. Segovia-Vargas M. J. (2022) Detection of shell companies in financial institutions using dynamic social network. *Expert Systems with Applications*, vol. 207. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.eswa.2022.117981> (accessed April 12, 2026).

7. Polozhennya NBU pro zdiysnennya bankamy finansovoho monitorynhu [Regulations NBU on the implementation of financial monitoring by banks] of May 19, 2020 № 65. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0065500-20#Text> (accessed September 02, 2025) (accessed April 12, 2026).

8. Annual Report 2023-2024. Egmont Group. Available at: https://egmontgroup.org/wp-content/uploads/2025/09/Egmont_Group_Annual_Report_2023-2024.pdf (accessed April 12, 2026).

9. EBA/GL/2021/02. European Banking Authority. Available at: https://www.eba.europa.eu/sites/default/files/document_library/Publications/Guidelines/2023/EBA-GL-2023-03/1061654/Guidelines%20ML%20TF%20Risk%20Factors_consolidated.pdf.pdf (accessed April 12, 2026).

10. BSA/AML Examination Manual. Federal Financial Institutions Examination Council. Available at: <https://bsaaml.ffiec.gov/manual> (accessed April 12, 2026).

11. Directive (EU) 2015/849 of the European Parliament and of the Council. Available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32015L0849> (accessed April 12, 2026).

12. Commission Delegated Regulation (EU) 2016/1675. Available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R1675> (accessed April 12, 2026).

13. Rozporyadzhennya Kabinetu Ministriv Ukrayiny №143-r vid 23 lyutoho 2011 roku. [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 143-r dated February 23, 2011]. Official website of the Verkhovna Rada of Ukraine. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/143-2011-%D1%80#Text> (accessed April 12, 2026).

14. Immediate Release. The Financial Crimes Enforcement Network (FinCEN). Available at: <https://www.fincen.gov/news/news-releases/financial-action-task-force-identifies-jurisdictions-anti-money-laundering-5> (accessed April 12, 2026).

Отримано: 21.04.2026

Прийнято до публікації: 31.05.2026

Опубліковано: 01.06.2026